RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 64/XII

Dátum: 25.2.69.

OBSAH

Ing. J. SUDA	Znova o iránskej rope	str. 2
Ivan ŠPÁNI Vladimír JANCURA /Pravda/		
red.čl. /Pravda/	Rast spoločenskej výroby ale aj silnejúci inflačný tlak	str. 3
rp /Práca/	Slovensko v roku 1968	str. 7
Dr. Ján SPIŠIAK /Práca/	Podniková rada - s akou právomocou?	str. 9
Matej SOVIAR /Roľnícke noviny/	Úvahy pri obrazovke	str. 11
K. HÁJEK /Roľnícke noviny/	Vltava mlčí	str. 12
V.M. /Reportér/	Už nie je, ako bolo	str. 12
Ján ERNST /Roľnícke noviny/	Gymnáziá už od septembra	str. 13
Ing. M. VRŠKOVÝ Ing. VLADO MARKOVIČ /Ľud/	Ako v devízovom hospodárstve?	str. 14
tk /Ľud/	Ich návratu nič nebráni	str. 15
P. ŠTEPKA /Ľud/	Na slovíčko	str. 15
lk /Večerník/	Čo nerehabilitujeme	str. 16
sk /Večerník/	Malý nekrológ	str. 16
Štefan JOŽA /Večerník/	Ukazujú sa prvé slabiny	str. 17
red.čl. /Slovenka/	Slovenský Zväz žien ustanovený	str. 18
red.čl. /Slovenka/	Rezolúcia Slovenského sjazdu žien	str. 19
Gunnar SCANDINAVIUS /Matičné čítanie/	Pozor na Švédov?	str. 20

Na odporúčanie Sovietskeho zväzu

znova o iránskej rope

Ešte pred augustovými udalosťami boli plné noviny správ o pripravovanom dovoze ropy z Iránu. Potom prišli iné problémy, o túto otázku sa dostala z obzoru pozornosti novinárov. Ale ľudí stále zaujíma, či z Iránu naftu dovážať budeme, alebo nie. Predovšetkým sme sa chceli dopátrať odpovede v rozhovore s inžinierom J. Sudom, námestníkom generálneho riaditeľa našej obchodnej organizácie CHEMOPOL v Prahe — členom delegácie, ktorá s Iránom rokovala.

— Súdruh inžinier, nákup ropy v Iráne nepriašiel na program dňa po minuloročných januárových udalostiach, ako by sa zdalo, ale uvažovalo sa o tom už roku 1966. Dokonca už vtedy tu bola konkrétna ponuka na nákup 300 000 ton ropy od National Petroleum Oil Company zo septembra 1966. Podľa nej sa rátalo s prvými dodávkami už niekedy v druhej polovici minulého roku. Vyskytli sa azda v tom čase v rokovaniach vážne prekážky v realizácii tejto ponuky?

— Úvahy o nákupe ropy zo Stredného východu a konkrétne z Iránu sú staršieho dátu. Už začiatkom šesťdesiatych rokov vypracovala Štátna komisia pre rozvoj vedy a techniky štúdiu o možnostiach účelného využitia kvapalných palív pre zlepšenie palivovo-energetickej bilancie ČSSR. Na túto štúdiu nadviazali potom práce ďalšie. Sama konkrétna ponuka 300 tisíc ton ropy od NPOC nemá v celom kompexe problémov zásadnejší význam a jej nevyužitie v žiadnom prípade nesúvisí s nejakou zmenou pripravovanej koncepcie. Ponúk na ropu sme v posledných rokoch dostali veľa. Hlavným dôvodom, prečo sme zatiaľ z iných relácií než zo ZSSR ropu nekupovali, je možnosť zabezpečiť do roku 1970 celú našu potrebu dovozom sovietskej ropy, zabezpečením v roku 1965 dlhodobou dohodou o výmene tovaru medzi ČSSR a ZSSR.

— Prečo sme si vybrali za partnera pri dovoze ropy okrem Sovietskeho zväzu práve Irán? Rozhodovali pri úvahách aj politické hľadiská?

— Nechajme politiku bokom. Vychádzajme čisto z ekonomických otázok. Irán je z hľadiska svojej ekonomickej situácie, to znamená počtu obyvateľov, celého priemyselného zamerania, systému plánovania a tendencií v hospodárskom rozvoji spomedzi krajín Stredného východu, ktoré disponujú veľkými rezervami ropy, najvýhodnejším partnerom. Splnili sa tu dva základné predpoklady: teoreticky absorpčná možnosť pre naše strojárske výrobky a spoľahlivosť perspektívneho hľadiska, pokiaľ ide o možnosť a ochotu dodávať ropu za tržby z vývozu nášho tovaru.

Ak tam chcete mať aj politické aspekty — Irán patrí medzi tie viac-menej neangažované štáty, ktorá robia rozumnú politiku voči ZSSR, tak aj Západu.

— Prečo si musíme vôbec vyhľadávať nových partnerov? Sovietsky zväz, ktorý nám zatiaľ jediný ropu dodával, jej má predsa nedozerné zásoby a vraj nám dokonca samotní sovietski partneri odporúčali vyhľadávať ďalšie zdroje nákupu.

— Zásoby ropy v ZSSR, hoci sú, ako hovoríte obrovské, predsa sú len obmedzené. Obzvlášť tým, že sa nachádzajú v rajónoch, kde ich exploatácia je obzvlášť obťažná, napríklad v takej Tumenskej oblasti, kde sa dá normálne žiť iba niekoľko mesiacov v roku. Ťažba je tu veľmi nákladná, podobne ako aj doprava do strednej Európy.

Ďalší dôvod, prečo Sovietsky zväz odporúčal socialistickým krajinám, nielen Československu, hľadať aj iných obchodných partnerov, je snaha prekonať absolútnu závislosť od dovozu ropy z jedného zdroja, jednoducho, aby tu boli isté variabilné alternatívy, ktoré hoci sú radove neporovnateľné, predsa zvyšujú pestrosť sortimentu rôp vhodných pre najrozličnejšie účely.

— To znamená, že iránska ropa má od sovietskej odlišnú kvalitu.

— V Iráne sú dva základné typy ropy: ťažšia a ľahšia. Zatiaľ to vyzerá tak, že by sme dovážali tú druhú, ktorá je o niečo lepšia než dovážaná sovietska, najmä z hľadiska obsahu síry a špecifickej váhy, ale sú to skutočne nepodstatné rozdiely. Predpokladá sa, že časť tejto ropy sa bude využívať na výrobu mazacích olejov. Ťažší druh iránskej ropy takmer presne zodpovedá svojou kvalitou teraz dovážanej sovietskej ropy typu Romaškino. Kvalitu ropy posudzujeme podľa toho, na čo ju potrebujeme.

— Je iránska ropa drahšia? Lepšia kvalita sa ista odrazí v cene.

— Cena iránskej ropy by mala zodpovedať paritne výrobným nákladom na sovietsku ropu podobnej kvality, ktorú máme zabezpečenú na obdobie do roku 1970 účelovou dohodou so Sovietskym zväzom. Na kvalitu ropy sa v cene vždy berie ohľad, rovnako ako pri každej inej surovine.

— Pri rokovaniach v máji v Teheráne ste uzavreli iba „pamätný zápis", v druhej polovici júla dala naša vláda súhlas na kompletné rokovania o nákupe. Dohoda sa ešte neuzavrela?

— Začiatkom decembra minulého roku bola parafovaná medzivládna dohoda o ekonomickej spolupráci s iránskym cisárstvom. Predpokladáme, že po prerokovaní medzi obidvoma vládami sa podpíše v najbližšom čase. Na základe dohody by sme v spomínanom období ďalších rokov (1970—1980) doviezli asi 20 mil. ton iránskej ropy. Bude to asi desatina našej spotreby.

— O krytí zvyšných 90 percent našej spotreby sa rokuje ešte s nejakými ďalšími partnermi?

— Na základe dlhodobých dohôd ich bude kryť naďalej Sovietsky zväz. Konkrétne rokovania s prípadnými ďalšími partnermi sa nateraz vedú, ale nevylučuje sa, že podobné aranžmán, aké sa pripravuje s Iránom, by výhľadovo mohlo prísť do úvahy aj s niektorými inými krajinami, avšak vždy tu musí byť prítomný aspekt vzájomnej výhodnosti.

— V každom prípade však vznikne otázka dopravy ropy z týchto končín. V Juhoslávii sa veľa píše, že Československo a Maďarsko ako prípadní spoluvlastníci sú pripravení financovať juhoslovanský ropovod Bakar—Sisak. Vraj sa má už na jar začať stavať.

— O výstavbe tohto ropovodu až na československé hranice sa vedú dvojstranné rokovania na podnikovej úrovni. Zatiaľ sa to nerozpracovalo do podrobností, a preto nechápem Juhosláviu, prečo tomu robí viac propagandy, ako je účelné. Ide predsa o záležitosť výslovne ekonomickú, najmä čo sa týka financovania a nemyslím si, že je dobré, ako oni, o tom už tri roky píšu a zatiaľ toho veľa nespravili.

— A cez Sovietsky zväz?

— S tým sa neráta. Nielen z ekonomických, ale aj z technických dôvodov.

— Pravdepodobne sa s nákupom iránskej ropy viac-menej počíta v našich kalkuláciách ako s istou záležitosťou. Čo však, keď sa obchod neuskutoční?

— Desatina našej spotreby, ktorú má iránska ropa pinit, sa dá eventuálne nahradiť: reguláciou spotreby, resp. inými vhodnými opatreniami. Sám som o reálnosti zámeru presvedčený a verím v jeho uskutočnenie.

— A čo, keby sa u nás zjavili väčšie zásoby ropy? Nespôsobilo by to kalamitu ako každý neočakávaný nález niečoho vzácneho alebo u nás hoci — aj väčšia úroda hrušiek?

— Myslím si, že takéto nebezpečenstvo nehrozí, hoci by som si priał, aby hrozilo. Domáca ťažba tvorí zhruba 1,5 percenta našej spotreby a „hrozba" objavenia veľkých zásob ropy, ktoré by potom zásobovanie ovplyvnili, je skutočne mizivá. V našej preskúmanej krajine . . . I . .

Pýtali sa a zaznamenali:
Ivan Špánik a Vladimír Jancura

PRAVDA, 18. februára 1969, str. 1. a 5. 3/64/XII

SPRÁVY O VÝVOJI NÁRODNÉHO HOSPODÁRSTVA NA SLOVENSKU V ROKU 1968

Rast spoločenskej výroby, ale aj silnejúci inflačný tlak

Podiel na tvorbe národného dôchodku: priemysel 55,5 %, poľnohospodárstvo 14,9 % a stavebníctvo 13,9 % ○ Priemerná mesačná mzda 1725 Kčs ○ Podiel Slovenska na zahraničnom obchode — dovoz 16,3 %, vývoz 12,1 % ○ Dokončilo sa 30 698 bytov

Hospodársky vývoj v minulom roku charakterizoval ďalší rast spoločenskej výroby, príjmov obyvateľstva a životnej úrovne. Súčasne však hlavne v posledných mesiacoch roku bolo hospodárstvo pod silnejúcim inflačným tlakom. Vo viacerých smeroch sa prehĺbil nerovnovážny stav ekonomiky.

Pri značnom nahromadení politických otázok zaostávalo riešenie závažných ekonomických problémov tak v rýchlejšom využívaní potenciálnych zdrojov rastu výroby a jej efektívnosti, ako aj v uspokojovaní potrieb obyvateľstva.

NÁRODNÝ DÔCHODOK. I v roku 1968 sa zachovala intenzívnejšia dynamika rastu spoločenského produktu a národného dôchodku na Slovensku ako v českých krajinách a v celoštátnom priemere. Spoločenský produkt vzrástol na Slovensku oproti minulému roku o 12 mld Kčs, t. j. o 8,3 % (v ČSSR o 6,8 %). Národný dôchodok vzrástol o 6,7 mld Kčs, t. j. o 11,4 % (v ČSSR o 7,1 %). Podiel národného dôchodku na celoštátnom dosiahol 20 %. Tempo rastu výrobnej spotreby bolo za uplynulý rok podstatne pomalšie ako tempo rastu národného dôchodku, čo ovplyvnilo priaznivú dynamiku rastu národného dôchodku. Výrobná spotreba vzrástla o 5,3 mld Kčs, t. j. o 8,2 % (v ČSSR o 8,6 %).

Rozhodujúci podiel na tvorbe národného dôchodku má naďalej priemysel (55,5 %), poľnohospodárstvo (14 %) a stavebníctvo (13,9 %). Použitie národného dôchodku na Slovensku vzrástlo v roku 1968 o 7,6 mld Kčs, t. j. o 11,5 %. Užitie pre osobnú spotrebu vzrástlo o 4,8 mld Kčs, t. j. o 13,2 % a z nej nákupy obyvateľstva pre osobnú spotrebu v maloobchode a remeslách o 4,5 mld Kčs, t. j. o 14,7 %. Spoločenská spotreba vzrástla o 1,4 mld Kčs, t. j. o 13,1 %.

PRIEMYSEL. Priemyselná výroba v roku 1968 vzrástla v porovnaní s predchádzajúcim o 8 %. Aj v uplynulom roku pokračoval v niečo pomalší rast spracovateľského priemyslu oproti surovinovému. Hrubá výroba vzrástla v spotrebnom priemysle o 5,2 %, v potravinárskom 4,3 %, v strojárstve 9 %, v banskom 8,6 %, energetike 7,4 %, v hutnom 15,9 %, chemickom 9 % a vo výrobe stavebných hmôt 7,1 %. Na celoštátnom objeme priemyselnej výroby sa Slovensko podieľa necelými 23 % a prírastok priemyselnej produkcie predstavoval 36 % z celoštátneho. Priemysel ťažký, chemický, a energetický nesplnili úlohy stanovené ročným plánom.

Rýchly rast výroby sa dosiahol pri valcovanom materiáli, tenkých plechoch, surovej ocele, ďalej priemyselných hnojív, pneumatík, rozhlasových a televíznych prijímačov, nábytku a ďalších výrobkov. Pomalší ako celoslovenský priemer rastu výroby bol v stavebných hmotách a v potravinárskom priemysle.

Naproti tomu poklesla produkcia v pálených murovacích materiáloch o 0,7 %, pálenej krytiny o 11,2 %, ihličnatom rezive o 7,7 %, bavlnenej priadzi o 2,1 %, v pančuchových výrobkoch o 5,5, rafinovanom cukre o 2,8 %, motocykloch a skútroch do 100 ccm o 20,4 % a ďalších.

V roku 1968 pracovalo v priemysle o 22 tis., t. j. o 4,0 % viac osôb ako v minulom roku. Intenzita rastu zamestnanosti sa oproti predchádzajúcim rokom spomalila. Najviac nových pracovníkov pribudlo do ťažkého priemyslu: 12 tis. osôb a chemického 3 tis. osôb. Naproti tomu úroveň zamestnanosti roku 1967 nedosiahli baníci a podniky.

Priemerná mesačná mzda na pracovníka v priemysle sa zvýšila o 5,8 % a dosiahla zhruba 1725 Kčs. Pri uvedenom raste predstihla o 1,4 % rast produktivity práce. Oproti roku 1967 zhoršilo sa využitie použiteľného fondu pracovného času a zvýšil sa podiel nadčasov. Neprekonala sa stagnácia využívania základných prostriedkov, keď smennosť dosiahla koeficient 1,45.

V dôsledku tlaku na trhu najvýraznejšie: o 9 % vzrástol objem dodávok tovaru pre vnútorný obchod. Zvýšené tempo sa dosiahlo hlavne zásluhou strojárskych a chemických podnikov, ktorých dodávky pre vnú-

torný obchod boli vyššie o 15 % ako v roku 1967. Tento prírastok spolu s dovozom však plne nepokrýval dopyt na domácom trhu.

MIESTNE HOSPODÁRSTVO A SLUŽBY. Podniky miestneho hospodárstva a výrobné družstvá dosiahli za rok 1968 o 12 % vyššie výkony ako v predchádzajúcom roku. Rozvojom výrobných odvetví, najmä výrobou dreveného a kovového nábytku, niektorými druhmi textilných a kozmetických výrobkov, napomáhali zníženiu napätosti vnútorného trhu spotrebným tovarom. V roku 1968 sa obyvateľstvu poskytli služby za 1256 mil. Kčs, čo je o 94 mil. Kčs (o 8,1 %) viac ako za rok 1967. Výrazný rast zaznamenali drobné prevádzkárne národných výborov.

POĽNOHOSPODÁRSTVO. Výsledky poľnohospodárskej výroby v roku 1968 sú prejavom ďalšej konsolidácie a stability tohto odvetvia. Od roku 1966 každoročne zvyšuje objem hrubej poľnohospodárskej produkcie ako v rastlinnej, tak aj v živočíšnej výrobe. Oproti roku 1967 vzrástla podľa predbežných výsledkov rastlinná produkcia o 2,8 %, živočíšna o 0,6 %. Celkove sa hrubá poľnohospodárska produkcia zvýšila o 1,6 percenta a oproti priemeru rokov 1963—1967 o 14 %.

Najvýraznejšie zvýšenie v rastlinnej výrobe sa oproti roku 1967 dosiahlo pri zemiakoch o 270 tis. ton, t. j. o 12 % a pri zemiakoch o 329 tis. ton, t. j. o 25 %. Priemerné hektárové výnosy pšenice 31,1 q, jačmeňa 26,5 q a zemiakov 143,3 q sa doteraz na Slovensku nezaznamenali. Umožnilo to najmä širšie využívanie intenzifikačných faktorov. Podiel vysoko výkonných odrôd pšenice (sovietskych) na jej celkovej osevnej ploche vzrástol v roku 1968 na 70,2 % oproti 28,2 % roku 1967. Aj zvýšenie spotreby priemyselných hnojív o 103 tis. ton malo účinný vplyv na tieto výsledky.

V živočíšnej výrobe, okrem hydiny a oviec, aj v roku 1968 pokračovalo znižovanie stavov hospodárskych zvierat. Priemerná ročná dojnosť kráv vzrástla o 201,6 litra a dosiahla 2207,4 litra. Mlieka sa vyrobilo 1275 mil. litrov, vajec 787 mil. kusov.

Mäsa spolu sa nakúpilo 351,0 tis. ton živej váhy, t. j. o 9,1 % viac ako v roku 1967, z toho hovädzieho 172,6 tis. ton (o 8,6 %), bravčového 143,5 tis. ton (o 5,6 %) a hydiny 22,8 tis. ton (o 27,3 %). Výrazne sa zvýšila výroba teľacieho mäsa (o 38,4 %). Dodávky mlieka v porovnaní s minulým rokom vzrástli o 79,4 mil. litrov (o 11,2 %) a na celkovej výrobe sa podieľajú 61,7 %. Konzumných vajec sa nakúpilo len 353,0 mil. kusov a podiel dodávok na verejné zásobovanie sa znížil.

LESNÉ HOSPODÁRSTVO. Z celkového objemu ťažby asi 4,1 mil. plm drevnej hmoty viac ako štvrtina pripadla na kalamitné drevo. Plán ťažby dreva sa celkove splnil, nesplnil sa však opäť pri listnatom dreve (na 96 %). Úlohy v dodávkach dreva sa realizovali na 99 %, pričom naďalej viazol odbyt listnatého dreva.

STAVEBNÍCTVO. Hodnota stavebných prác vykonaných vlastnými pracovníkmi podnikov dosiahla v roku 1968 13,4 mld Kčs. Prírastok oproti predchádzajúcemu roku predstavoval 7,6 %, avšak v dôsledku spomalenia tempa rastu stavebných prác v 3. štvrťroku je najvyšší za posledných 5 rokov. Podniky Ministerstva stavebníctva, ktoré sa podieľajú na celkovom objeme stavebných prác z viac ako 2/3 dosiahli rast iba o 7,8 %, čo je oproti predchádzajúcim rokom zhruba o 4 % menej. Stavebné organizácie na Slovensku splnili celkove plán stavebných prác, pritom však zaostávalo dokončovanie stavieb.

DOPRAVA A SPOJE. Verejná doprava v roku 1968 prepravila 175,5 mil.

ton tovaru, t. j. menej o 503 tis. ton oproti predchádzajúcemu roku. Tento schodok bol pri riečnej doprave a ČSAD.

Železnica v roku 1968 v porovnaní s r. 1967 prepravila o 1,8 % tovaru viac. Na celkové výsledky železničnej dopravy nepriaznivo pôsobili časté poruchy po tratiach, nehodovosť a výluky ako aj predlžovanie času nakládky a vykládky najmä v dňoch pracovného pokoja.

Koncom roku 1968 pripadlo na 100 obyvateľov 9 telefónnych staníc, s rastom o 12,5 % oproti roku 1967, napriek tomu ostáva ešte koncom roku 18 tisíc nevybavených žiadostí o zriadenie telefónnych staníc. Počet účastníkov rozhlasových prijímačov v porovnaní s rokom 1967 vzrástol o 31,7 tisíca a televíznych prijímačov o 85 tisíc.

INVESTIČNÁ VÝSTAVBA A TECHNICKÝ ROZVOJ. V národnom hospodárstve Slovensko sa investovalo 24,8 mld Kčs, t. j. o 9 % viac ako v roku 1967. Stavebné práce na investičnej výstavbe vzrástli o 3 % a dodávky strojov a zariadení o 20 %. Vzrast stavebných prác bol pomalší ako celoštátne, kým investícií do strojov a zariadení rýchlejší. Celková dynamika investícií bola približne rovnaká ako celoštátne (8,8 %). Intenzita investovania sa zvýšila v chemickom priemysle, v strojárstve, v stavebnom, spotrebnom a potravinárskom priemysle, v poľnohospodárstve a doprave.

Investície sa zvýšili aj v bytovej výstavbe a celkove v terciárnej sfére. Sústredenie dodávateľských kapacít na túto oblasť však pre trvajúcu vysokú rozostavanosť vo výrobných odvetviach a pre doteraz slabé pôsobenie ekonomickej zainteresovanosti nie je v súlade s potrebami spoločnosti. Krytie dodávateľskými kapacitami je nepriaznivejšie ako finančnými prostriedkami. Počet pracovníkov vedeckovýskumnej základne dosiahol na konci roku 1968 28 tisíc a v porovnaní s rokom 1967 vzrástol o 3 tisíc. Z celoštátnej úrovne predstavuje počet pracovníkov vedeckovýskumnej základne, ako aj náklady na rozvoj a činnosť VVZ ešte nízky podiel: okolo 20 %.

VNÚTORNÝ TRH. Vývoj maloobchodného obratu v roku 1968 charakterizovalo vysoké tempo rastu, ktoré bolo výraznejšie najmä v 2. polroku. Štátny a družstevný obchod na Slovensku dosiahol maloobchodný obrat vo výške 38 miliárd korún, čo je v porovnaní s rokom 1967 v bežných cenách o 15,7 % viac (o 5,2 mld. Kčs). Tempo rastu maloobchodného obratu ovplyvnili najmä zvýšené nákupy priemyselného tovaru. V systéme Ministerstva obchodu sa zvýšil maloobchodný obrat textilného tovaru o 23 %, priemyselného tovaru o 20 %, drobného tovaru o 16 %, drogérií o 20,3 %. Vysoký rast maloobchodného obratu dosiahol najmä obchod s klenotami o 59,2 %.

ZAHRANIČNÝ OBCHOD. V roku 1968 sa zvýšil obrat zahraničného obchodu v porovnaní s rokom 1967 o 22,1 %, pri zvýšení dovozu o 32,9 perc. a vývozu o 9,3 %. Obchodný styk so socialistickými krajinami tvorí 61,7 % z celkového obratu zahraničného obchodu. V roku 1968 značne prevyšuje objem vývozu. Zvýšil sa hlavne dovoz surovín a potravinárskych výrobkov, ale aj niektorých druhov priemyselného spotrebného tovaru. Vývoz do socialistických krajín vzrástol o 4,9 %. V styku s kapitalistickými krajinami bol rast výraznejší. Obrat vzrástol o 39 %, pri raste dovozu o 57,8 % a vývozu o 18,2 perc. Vzrástol hlavne dovoz strojov a zariadení.

Na celoštátnych výsledkoch sa podieľa Slovensko pri dovoze 18,3 % a pri vývoze 12,1 %.

DÔCHODKOVÁ SITUÁCIA PODNIKOV. Štátne hospodárske organizácie na Slovensku dosiahli oproti roku 1967 rýchlejší rast finančných zdrojov ako bol rast výkonov. Objem výkonov dosiahol 120 mld. Kčs, čo predstavuje zvýšenie oproti roku 1967 o 11,5 mld. Kčs, t. j. o 10,7 %. Tvorba hrubého dôchodku dosiahla sumu 38,4 mld. Kčs, so zvýšením o 12,2 %. Hrubý zisk vzrástol o 2,2 mld. Kčs, o 15,3 perc. a čistý zisk o 1,4 mld. Kčs, t. j. o 14,8 %.

Rýchlejší rast finančných zdrojov ako výkonov vplýval na rast rentability. V roku 1969 dosiahla hrubá rentabilita 16,1 % a čistá 10,6 %. Aj keď rentabilita v priemere vzrástla, vyskytuje sa mnoho podnikov, ktoré nevytvárali dostatok finančných zdrojov na rozdelenie, alebo sú stratové. Nerovnomernosť v tvorbe finančných zdrojov sa vyrovnávala dotáciami zo štátneho rozpočtu alebo od nadriadených organizácií podnikov. Podniky na Slovensku dostali v roku 1968 zhruba 3,5 mld. Kčs dotácií zvyšujúcich tržby a 3,8 mld. Kčs ostatných dotácií vrátane úhrady straty.

PEŇAŽNÉ PRÍJMY A VÝDAVKY OBYVATEĽSTVA. Peňažné príjmy obyvateľstva v roku 1968 dosiahli doteraz najväčší ročný prírastok od roku 1953. Vzrástli o 5,8 mld. Kčs, t. j. o 12,8 % v porovnaní s rokom 1967. Na raste peňažných príjmov sa podieľajú hlavne zvýšené pracovné príjmy obyvateľstva z miezd (11,6 %), ako aj z poľnohospodárskej činnosti (19,7 %), najmä príjmy členov JRD, ktoré vzrástli o 26 %.

VÝVOJ ZAMESTNANOSTI. Podľa predbežných výsledkov vzrástol priemerný evidenčný počet pracovníkov socialistického sektora národného hospodárstva (bez JRD) na Slovensku v roku 1968 o cca 54 tis. osôb, t. j. o 3,8 % a dosiahol stav 1480 tisíc osôb.

MALOOBCHODNÉ CENY A ŽIVOTNÉ NÁKLADY. V priebehu roku 1968 maloobchodné ceny ďalej vzrástli, a to centrálnymi cenovými úpravami i voľnou tvorbou cien. Podľa výsledkov terajšieho sledovania cenového vývoja vzrástli celkové maloobchodné ceny oproti roku 1967 o 1,2 %.

Maloobchodné ceny vo verejnom stravovaní vzrástli o 2 %. Najciteľnejšie zvýšenie nastalo v reštauračnom stravovaní, v ktorom od 1. januára 1968 zaviedli voľnú tvorbu cien.

BYTOVÁ VÝSTAVBA. V bytovej výstavbe sa dokončilo 30 035 bytov, z toho v družstevnej 13 328, v individuálnej výstavbe 12 707. Celkove sa úlohy splnili a oproti roku 1967 sa odovzdalo o 1850 bytov viac.

ZDRAVOTNÍCTVO. Celkové bol roz-

voj zdravotníctva aj v roku 1968 limitovaný pomalým rastom materiálno-technickej základne a vybavenosti zariadení. V zdravotníckych zariadeniach liečebno-preventívnej starostlivosti na Slovensku bolo koncom roku 1968 34 230 postelí, t. j. iba o 2,6 % viac ako v roku 1967. V detských zariadeniach rezortu zdravotníctva bolo koncom roku 1968 20 723 miest, pritom oproti roku 1967 nebol žiadny prírastok kapacít. V jasliach bolo 19 378 miest a predpokladaný prírastok sa nespĺnil o 1477 miest. V roku 1968 bolo na Slovensku 8608 lekárskych miest, t. j., o 322 viac ako v predchádzajúcom roku. Na jedno lekárske miesto pripadá 521 obyvateľov, oproti 537 obyvateľov v roku 1967. Pracovná neschopnosť pre nemoc a úraz sa v porovnaní s rokom 1967 zvýšila. Percento pracovnej neschopnosti dosiahlo 4,58 %, v roku 1967 bolo 4,23 %.

ŠKOLSTVO. V materských školách je zapísaných 117 071 detí, t. j. o 770 viac ako v predchádzajúcom roku.

Počet žiakov ZDŠ dosiahol 791 297 a v porovnaní s minulým rokom poklesol o 11 200.

Smennosť vo vyučovaní na ZDŠ zostáva i naďalej neuspokojivá a má iba mierne klesajúcu tendenciu. Rozmiestnenie 15-ročného dorastu bolo aj v minulom roku nepriaznivé. V štúdiu na vysokých školách nenastali podstatnejšie zmeny v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Celkový počet študujúcich dosiahol 48 203 poslucháčov, z toho popri zamestnaní študuje 10 199 poslucháčov.

KULTÚRA. Filmová tvorba vyrobila celkom 221 filmov, čo je o 12 viac ako v minulom roku. V tom je 10 celovečerných, 141 krátkych (o 12 viac) a 70 spravodajských. Kiná uviedli 274,7 tis. predstavení (o 8,8 tis. menej ako v minulom roku), ktoré navštívilo 31,4 mil. divákov, čo je o 875 tis. viac ako v minulom roku.

Divadlá mali 4025 predstavení, to je o 125 viac ako v roku 1967 a počet návštevníkov zostal na úrovni roku 1967.

Ročný náklad časopisov bol 479,5 mil. výtlačkov a 246 titulov, čo je vzrast oproti roku 1967 o 31,5 mil. výtlačkov a 47 titulov.

SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE. V roku 1968 sa zaznamenal rast príjmov obyvateľstva zo sociálneho zabezpečenia. Náklady na dávky a služby sociálneho zabezpečenia s dávkami nemocenského poistenia dosiahli v roku 1968 celkovú výšku 8,7 mld. Kčs, čo znamená oproti roku 1967 zvýšenie o 1,7 mld. Kčs.

POPULAČNÝ VÝVOJ. Rok 1968 z hľadiska populačného vývoja bol nepriaznivý. Poklesla pôrodnosť a zvýšila sa úmrtnosť. V dôsledku nepriaznivého vývoja týchto činiteľov sa spomalil rast obyvateľstva.

Prirodzený prírastok obyvateľstva, vplyvom poklesu pôrodnosti a vzrastom úmrtnosti sa znížil na 38 tisíc, čo je v porovnaní s rokom 1967 pokles o 4 tisíc. Je to najnižší prirodzený prírastok v povojnových rokoch. Napriek tomu na prirodzenom prírastku obyvateľstva v ČSSR sa Slovensko podieľalo 62,5 %. Koncom roku 1968 bolo na území Slovenska 4 mil., 501 tis. obyvateľov, čo je 31,3 % z celkového počtu obyvateľov ČSSR.

PRAVDA, 18. februára 1969, str. 1. a 5.

PRÁCA, 18. februára 1969, str. 1. a 4.

Hospodársky vývin vo svetle štatistiky

Slovensko v roku 1968

Intenzívnejší rozvoj ako v celoštátnom priemere ◇ Najvyšší rast peňažných príjmov obyvateľstva od roku 1953 ◇ Slabiny v hospodárstve prehlbujú ekonomickú nerovnováhu ◇ Ako je to so zahraničným obchodom ◇ Slovensko má vyše 4 a pol milióna obyvateľov

Bratislava (Práca) — Slovenský štatistický úrad vydal včera správu o vývine národného hospodárstva na Slovensku v roku 1968. Vyšla síce so značným oneskorením, no zato je spracovaná netradične, omnoho dôkladnejšie a poskytuje omnoho hlbší pohľad na ekonomický vývin ako v minulých rokoch.

CELKOVÝ HOSPODÁRSKY VÝVIN na Slovensku mal vlaní v podstate rovnaké charakteristické znaky ako v celom štáte. Spoločenská výroba, príjmy obyvateľstva aj životná úroveň naďalej rástli; súčasne však, najmä na sklonku roka, zosilnel inflačný tlak a v niektorých smeroch sa prehĺbila ekonomická nerovnováha. K tomu možno dodať, že spoločenský produkt a národný dôchodok rástol na Slovensku intenzívnejšie ako v českých krajinách a v celoštátnom priemere.

SPOLOČENSKÝ PRODUKT na Slovensku sa vlaní oproti roku 1967 zvýšil o 12 mld Kčs — 8,3 perc., národný dôchodok o 6,7 mld Kčs — 11,4 perc. **Podiel Slovenska na národnom dôchodku ČSSR dosiahol 26 percent.** Relatívne asi rovnakou mierou ako tvorba národného dôchodku vzrástlo aj jeho použitie — spolu o 7,6 mld Kčs, t. j. o 11,5 perc. V tom tvoril prírastok osobnej spotreby 4,7 mld Kčs; z toho nákupy obyvateľstva sa zvýšili o 4,5 mld Kčs, t. j. o 14,7 perc. Spoločenská spotreba sa zvýšila o 1,4 mld Kčs, t. j. o 13,1 perc. Oproti tomu podiel akumulácie na národnom dôchodku poklesol a ani prírastok základných prostriedkov nedosiahol úroveň predchádzajúcich rokov.

PRIEMYSELNÁ VÝROBA zaznamenala prírastok o 8 perc., no z hľadiska jej finality a efektívnosti nie je priaznivým javom, že rýchlejšie pokračoval rast surovinových ako spracovateľských odvetví. Pri veľkých starostiach so stavebným materiálom je zarážajúcim javom, že napr. pálená krvtina a pálené murovacie materiály patria k výrobkom, ktorých produkcia poklesla. Dodávky pre výrobnú spotrebu vôbec rástli rýchlejšie ako dodávky pre finálny odbyt.

Povšimnutiahodným javom v priemysle je, že **rast zamestnanosti** sa oproti predchádzajúcim rokom spomalil; pribudlo v ňom 22 tisíc pracovníkov. **Priemerné mzdy** sa zvýšili o 5,6 perc. a dosiahli úroveň **1725 Kčs mesačne**; pritom rástli rýchlejšie ako produktivita práce. O dobrom vývoji nesvedčí ani to, že sa **zhoršilo využitie pracovného času, smennosť stagnovala**, no zato vzrástol podiel nadčasovej práce.

POĽNOHOSPODÁRSKA VÝROBA sa javila ako konsolidovaná a stabilizovaná. Hrubá produkcia vzrástla o ďalších 1,6 perc. a oproti priemeru rokov 1963—1967 bola o 14 % vyššia. Také priemerné hektárové výnosy ako vlaní — u pšenice 31,1 q, jačmeňa 26,5 q a zemiakov 143,3 q — sa na Slovensku ešte nikdy nedosiahli.

STAVEBNÍCTVO síce splnilo plán a objem prác oproti predchádzajúcemu roku zvýšilo o 7,6 perc., avšak prírastok jeho produkcie i produktivity práce bol značne nižší ako v roku 1967; zaostávalo aj v dokončovaní stavieb. Priemerné zárobky pracovníkov však vzrástli o 5,9 perc. a dosiahli **1927 Kčs mesačne.**

Pomery v stavebníctve ovplyvnili aj **investičnú výstavbu**, ktorá mala vlaní na Slovensku celkový objem 24,8 mld Kčs. Trvala tu veľká rozostavanosť a o dodávateľské kapacity bola väčšia núdza ako o finančné prostriedky. Nové **výrobné kapacity** však jednako pribudli vo VSŽ, v Dusle Šaľa, v Chemlone v Humennom, v štúrovskom celulózovom kombináte, v prešovských mrazlarňach a inde.

MALOOBCHOD, aj keď v obdobiach nákupných horúčok nevedel dostatočne uspokojiť spotrebiteľský dopyt, dosiahol rekordný **obrat 38 miliárd** Kčs, čo je o 5,2 mld Kčs [15,7 perc.] viac ako v roku 1967. Nápor bol najmä na priemyselný tovar, ktorého tiež na trhu najviac chýbalo.

O ZAHRANIČNOM OBCHODE sa zo správy SŠÚ dozvedáme, že Sloven-

sko malo vlani podiel na dovoze ČSSR 16,3 perc. a na vývoze 12,1 perc. Vlani sa obrat zahraničného obchodu na Slovensku zvýšil o 22,1 perc. pri zvýšení dovozu o 32,9 perc. a vývozu o 9,3 perc. Na celkovom obrate majú podiel 61,7 perc. socialistické krajiny. V styku s nimi vlani vzrástol dovoz o 20,9 perc a vývoz 4,9 perc.; v styku s kapitalistickými štátmi vzrástol obrat o 39 perc., pritom vývoz o 18,2 perc. a dovoz o 57,8 perc., najmä vplyvom dovozu strojov a zariadení.

VÝVIN DOCHODKOVEJ SITUÁCIE PODNIKOV hodnotí správa SŠÚ kladne. Hrubý dôchodok i zisk podnikov rástol rýchlejšie ako objem výkonov a vplyvom toho sa zvýšila aj ich rentabilita. Napriek tomu však podniky potrebujú značné dotácie zo štátneho rozpočtu a od nadpodnikových organizácií; ich objem vlani dosiahol sumu 7,3 mld Kčs. Z vyplatených podielov na výsledkoch hospodárenia vlani pripadlo priemerne na 1 pracovníka 604 Kčs, kým predvlani len 527 Kčs.

VÝVIN ŽIVOTNEJ ÚROVNE najviac charakterizuje skutočnosť, že peňažné príjmy obyvateľstva vlani vzrástli najväčšmi od roku 1953. Celkove sa zvýšili o 5,8 mld Kčs, t. j. o 12,8 perc.; pritom príjmy z miezd o 11,6 perc., z poľnohospodárskej činnosti o 19,7 perc. (u členov JRD až o 28 perc.) a zo sociálneho zabezpečenia o 20,3 perc. Konečný efekt rastu príjmov čiastočne znížil pohyb cien, ktoré podľa terajších metód štatistických pozorovaní vzrástli v maloobchode o 1,2 perc. a vo verejnom stravovaní o 2 perc.

ZAMESTNANOSŤ sa vlani na Slovensku celkove zvýšila o 54 tisíc a jej stav dosiahol bez JRD 1 milión 480 tisíc osôb.

BYTOV sa vlani dokončilo 30 696, čo je o 1850 viac ako predvlani. Je však znakom trvajúcej bytovej krízy, že na 12 200 rozostavaných družstevných bytov je 57 400 čakateľov na družstevný byt. V školstve je naďalej problémom vysoká smennosť vo vyučovaní na ZDŠ, ktorá vlani dosahovala 22,9 perc. Z 15-ročného dorastu ostalo neumiestených 2164 žiakov. V zdravotníckej oblasti bolo obzvlášť pozoruhodné, že oproti predlanskému roku vzrástla pracovná neschopnosť za 4,23 perc. na 4,58 perc. Vplyvom zvýšenej chorobnosti, zvýšenia detských prídavkov a zvýšenia nízkych dôchodkov podstatne vzrástli aj náklady na dávky a služby sociálneho zabezpečenia; dosiahli sumu 8,7 mld Kčs a boli o 1,7 mld Kčs vyššie ako v roku 1967.

O POPULAČNOM VÝVOJI napokon SŠÚ konštatuje, že bol — vplyvom ďalšieho poklesu pôrodnosti a zvýšenej úmrtnosti i potratovosti — nepriaznivý. Obyvateľstva pribudlo 38 tisíc, čo je o 4 tisíc menej ako predvlani. Napriek tomu Slovensko malo na prirodzenom prírastku obyvateľstva ČSSR podiel 62,5 perc. Koncom roka dosiahlo Slovensko počtu 4 mil. 501 tisíc obyvateľov a reprezentovalo 31,3 perc. obyvateľstva celého štátu.

(rp)

PRÁCA, 18. februára 1969, str. 1. a 4.

Podniková rada – s akou právomocou?

Do diskusie k zákonu o socialistickom podniku

Bolo by správne, keby pracujúci pri hodnotení návrhu zákona o podniku obmedzili svoju pozornosť len na oprávnenia podnikovej rady. Musia uvažovať zároveň o postavení riaditeľa podniku, a pokiaľ ide o štátny podnik, aj o rozsahu práv štátu.

Úloha riaditeľa v podniku

Nevidieť v osobe riaditeľa ústrednú postavu znamená podceňovať úlohu hlavného zástupcu podnikateľskej myšlienky, najpoprednejšieho predstaviteľa riadiacich funkcií v podniku. Toto jeho dôležité postavenie vyplýva zo skutočnosti, že ako vedúci činiteľ má celostný pohľad na všetku podnikovú problematiku a organizuje podnikový kolektív v dobre fungujúci celok. Pripravovaný zákon o socialistickom podniku musí teda vytvoriť dostatočný priestor pre svojrázny podnikateľský aktivitu riaditeľa a ním vedenej riaditeľskej skupiny. Pravda, riaditeľ sa vo svojom podnikateľskom rozhodovaní zásadne má pohybovať v určených medziach a neprekračovať zákonom vymedzené práva podnikovej rady.

Samozrejme, v moci zákona nie je všestranne vystihnúť a do podrobností upraviť postavenie vedúceho riaditeľa optimálnych kvalít. Na to sa uplatňujú skôr moderné princípy vedy o riadení. No nebezpečenstvo pri tvorení nového profilu socialistického podniku je — medzitým — v tom, že zákonodarca nadmieru zúži priestor, v rámci ktorého by vedúci riaditeľ mohol rozvinúť svoj podnikateľský talent.

Dynamický vzťah medzi vedúcim riaditeľom a pracovníkmi na nižších riadiacich úrovniach, ako je medzi robotníkmi vo sfére výroby, je v posledných desaťročiach predmetom všestranného vedeckého výskumu, ktorého výsledky nemôžeme nechať bez povšimnutia pri úprave vzťahov riaditeľa k podnikovej rade a k štátu. Skúsenosti s riadiacou prácou v podnikoch, získané v priemyselne rozvinutých štátoch, ukazujú, že požiadavky na riadiace kádre vyšších stupňov sa neustále zvyšujú. Vyžadujú sa ľudia, ktorí majú široký rozhľad a vynikajúce organizačné kvality, narastá úloha vysoko špecializovaných pracovníkov.

Moderné riadenie a účasť pracujúcich

Rozšírenie demokratickej základne riadenia podnikov je v línii zákonitého rozvoja socializmu. No pri prehlbovaní demokratických prvkov v živote podniku treba vziať do ohľadu vysoku zložitosť celého mechanizmu, pomocou ktorého prebieha riadiaci proces v modernom podniku. Nevyhnutné je rešpektovať osobitný charakter operatívnej riadiacej činnosti podniku. Diskusia samozrejme patrí k demokratickej stránke podnikového života, no riadenie zahrnuje v sebe aj také nevyhnutné prvky, ako je najprísnejšia zodpovednosť za výkon funkcií a disciplinované plnenie povinností.

V súčasnosti sa vo všetkých štátoch socializmu hľadajú nové formy účasti pracujúcich na riadení podnikov. Menia sa úlohy a postavenie tých, ktorí v podniku zastávajú špecifické riadiace funkcie. Vysoká úroveň riadiacej práce dnes vyžaduje prehĺbenú znalosť rôznych ekonomických a technických vzťahov. Dôležité otázky prítomnosti a budúcnosti podniku sa musia riešiť dynamicky. Úspešné riadenie predpokladá nielen účasť širokých más pracujúcich podniku, ale aj dokonalé odborné znalosti. Prináša to so sebou moderná spoločenská deľba práce.

Uviesť do správneho vzťahu postavenie riaditeľa, podnikovej rady a štátu ◆ V čom je rozdiel medzi podnikovou radou socialistického podniku a správnou radou akciovej spoločnosti v kapitalizme ◆ Sporné otázky sa dajú vydiskutovať tak, aby zákon o podniku vyšiel v plánovanom čase

Podniková rada, riaditeľ a štát

Deľba práce je na mieste aj medzi podnikovou radou a riaditeľom. Najmä preto, že praxou preverený riaditeľ je zárukou kvalitnejšieho rozhodovania ako pracovníci, ktorí sú len občas povolávaní k riešeniu podnikových vecí. Spoločenská deľba práce, ktorá prináša so sebou vznik podobných špecializovaných funkcií v podniku, ako zastáva riaditeľ a jeho skupina špecialistov, neoslabuje demokratické prvky pri riadení podniku. Je omylom predpokladať, že smo na takom stupni vývoja, kde každý jednotlivec môže plniť akékoľvek funkcie. Život ukazuje, že zjednodušeným chápaním takýchto tézy by sme spoločenskú výrobu iba dezorganizovali.

K úspešnému rozvoju podniku sa vyžaduje autorita a jednota vôle v ňom, a túto jednotu zabezpečuje práve vedúci riaditeľ v procese operatívnej činnosti. Pravda, v niektorých vyhradených otázkach má byť jeho právomoc zásadne vyvážená s oprávneniami podnikovej rady. No pri úvahách o vzájomnom postavení riaditeľa a podnikovej rady nemôžeme vynechať z úvah ani štát, resp. jeho rezortné orgány. Takýmto spôsobom máme tu do činenia s trojčlenným vzťahom.

Podnikové rady a správne rady

Teraz navrhovaný model podnikovej rady vychádza z predstavy akciovej spoločnosti, resp. družstevnej organizácie ako vlastníkov svojho majetku. Napodobňuje sa tu správna rada, ako ju vytvorilo právo v poslednom storočí. Takáto predstava však spočíva v našich pomeroch na čistej fikcii, pokiaľ by sme sa pri určovaní kompetencie podnikovej rady chceli opierať o ustanovenia, ktoré platili svojho času pre správne rady v inej spoločenskej formácii. Nemôžeme ísť tak ďaleko, aby sme predpokladali vlastníka u toho, kto v skutočnosti ním nie je. Podobná organizačná štruktúra orgánov nášho podniku by spočívala na nepravdách, opierala by sa o čistý subjektivizmus. Skutočnosť je taká, že ani kolektív pracujúcich ako taký, ani jeho jednotliví členovia nie sú vlastníkmi podnikového majetku. Z celospoločenských aspektov vlastníkom je štát, predstavovaný množstvom svojich ústredných orgánov. Z hospodársko-právneho hľadiska je nositeľom vlastníckych vzťahov podnik ako celok.

Správna rada účastinnej spoločnosti v kapitalizme vznikla z vôle akcionárov, teda právnych vlastníkov. Jednotliví členovia správnej rady sú poverení zastupovaním záujmov vlastníkov, majú mandát od akcionárov. Členovia podnikovej rady majú síce podobný mandát od štátu ako zákonodarcu, ale nevykonávajú svoje poverenie ako vlastníci. Podnikateľskú činnosť rozvíja podnik ako taký, on nesie podnikateľské riziko, a nie členovia podnikovej rady. Ich záujem ako členov nemožno stotožniť s vlastníckym záujmom účastinárov. V akciovej spoločnosti pravým podnikateľom je vlastník a v konečných dôsledkoch on nesie podnikateľské riziko. Jeho suverénne postavenie ako vlastníka sa odzrkadľuje v tom, že správnu radu môže kedykoľvek odvolať. Náš štát na ochranu svojich záujmov takéto odvolacie právo nemá.

„Slobodný odstrel" nehrozí, no predsa...

Keď uvážime všetko to, čo bolo povedané o vlastníckych vzťahoch socialistického podniku, o záujme štátu a postavení riaditeľa, ako aj o úlohách podnikovej rady, objavia sa nám pochybnosti o účelnosti navrhovaných riešení, v zmysle ktorých by

moc podnikovej rady ďaleko prevažovala právomoc vedúceho riaditeľa. Nedostatočne sa zvýrazňuje dôležitosť postaveniu vedúceho riaditeľa v podniku a nechráni sa náležito jeho postavenie. V dnešnom štádiu prác na zákone o podniku sme síce ďaleko od toho, aby riaditeľ bol vystavený — ako sa niekedy tvrdí — „slobodnému odstrelu" podnikovej rady, no i tak budia pochybnosti navrhované riešenia, podľa ktorých podniková rada určuje koncepciu rozvoja a zásady hospodárskej politiky podniku. Mala by len schvaľovať, spoluurčovať riaditeľom predloženú koncepciu. Taktiež nie je zdôvodnené právo podnikovej rady voľne rozhodovať o zmene štatútu podniku alebo o založení nového podniku. Dokonca môže riaditeľa prepustiť predčasne, ak nerešpektuje jej uznesenie. Neurčuje sa bližšie, o aké uznesenia ide. Takáto úprava predstavuje pre riaditeľa podniku vážne nebezpečenstvo, ak by toto ustanovenie súdy vykladali široko v jeho neprospech. A to nie je vylúčené.

Ťažko sa uspokojiť aj s takým navrhovaným riešením, podľa ktorého štát, hoci z pohľadu centra je vlastníkom, má — v porovnaní s právomocou podnikovej rady — pomerne málo oprávnení. Ak vystupuje ako zakladateľ, môže síce uplatniť svoje vážne námietky proti niektorému uchádzačovi na funkciu riaditeľa, nemá však právo navrhovať prepustenie riaditeľa a nemá ani vplyv na výber členov podnikovej rady. Tým, pravda, sa nevyčerpávajú možné námietky proti návrhu.

Diskusia nemusí oddialiť zákon

Nazdávam sa, že je žiaduce, aby ďalšia diskusia dopomohla vytvoriť takú podnikovú radu, ktorá by bola skutočnou oporou riaditeľa, kde by práva podnikovej rady, štátu a riaditeľa boli vhodnejšie vyvážené, ako je to doteraz. Teoreticky nie je odôvodnené také riešenie, kde by štát svoje záujmy obhajoval len vhodným zdanením a inými verejnoprávnymi zákonnými predpismi.

Zastávam taktiež názor, že všetky tieto otázky možno vydiskutovať a uspokojivo riešiť v pomerne krátkom čase. Odklad uzákonenia celkove

lematika uhlia opäť na programe dňa

vyhovujúceho návrhu — ako sa to nevšle vyžaduje — nie je potrebný. Vznesené námietky sa dajú v plánovanom čase vydiskutovať.

Navrhovaný zákon o podniku je vážnym krokom na ceste k realizovaniu novej ekonomickej sústavy a nemusí byť vynesený súčasne so zákonom o podnikaní, ani s chystanou úpravou o zdaňovaní podnikov.

Prof. dr. JÁN SPIŠIAK, DrSc.

PRÁCA, 18. februára 1969, str. 4.

ROĽNÍCKE NOVINY, 17. februára 1969, str. 1. a 3.

11/64/XII

Úvahy pri obrazovke

Komentár týždňa

MATEJ SOVIAR

Pred týždňom, v pondelok večer vystúpil v pražskej televízii súdruh Vilém Nový. Pokúšal sa vysvetliť svoj postoj k palčivým otázkam dňeška. Televízni diváci iste sami posúdili, ako sa mu to podarilo, preto nepovažujeme za potrebné s ním polemizovať. No autor tohto komentáru azda môže povedať — sám za seba — že z niektorých názorov súdruha Nového mu behal po chrbte mráz a že mu bolo z toho všetkého smutno.

Súdruh Vilém Nový akosi umele rozdeľuje našich občanov na dva tábory. Na tých, čo sa boja o osud socializmu, o spojenectvo so Sovietskym zväzom a na tých, čo sa boja o výdobytky nášho Januára 1968 a návratu starých politických praktík z päťdesiatych rokov. Násilne teda rozdelil jednu politickú hodnotu — socializmus a demokratický vývoj našej spoločnosti po Januári 1968. No a v tejto súvislosti je vari namieste otázka s. Novému: Mohol by existovať náš demokratický socializmus, keby mu nebola k tomu utvorila podmienky Komunistická strana Československa v Januári? A bolo by došlo k tomu mohutnému obrodnému procesu čs. spoločnosti nebyť socializmu?

Ak si uvedomíme, že mnohé štáty sa zmietajú vo vnútorných krízach, čoho výrazom sú štrajky, atentáty, študentské nepokoje a brutálne policajné zákroky proti týmto protestom, o to viac si musíme ceniť náš Január. Prečo, napríklad, nevystúpil niektorý kapitalistický štát s tak rozsiahlym projektom obrody, ako naša KSČS? Asi nie preto, že by v kapitalistických štátoch mali menej problémov, ako ich malo v posledných rokoch Československo, ale skôr preto, lebo na takúto renezanciu nemali dosť vnútorných síl. Veľké sympatie nášmu pojanuárovému vývoju prejavovala najmä mládež mnohých štátov sveta. Nie z nejakých špekulatívnych politických príčin. Jednoducho preto, lebo ju trápi vnútorná kríza v jej domovských štátoch žije s pocitom bezradnosti a každý progresívny krok vpred, každú snahu o renezanciu spoločnosti chápe v širších medzinárodných súvislostiach. Chápe ju ako prísľub a nádej, že aj v jej krajine môže dôjsť k obrode spoločnosti.

Škoda, že súdruh Nový neuvažoval v pondelok večer o našom pojanuárovom vývoji aj z takýchto súvislostiach. A ešte väčšia škoda, že s tolkým zmätením hľadá to, čo nás rozdeľuje a nie aj to, čo nás spája. Veď každý náš občan sa mohol presvedčiť o tom, že drvivá väčšina ľudí spájala pojanuárový vývoj štátu a KSČS, so socializmom, s menami našich najvyšších straníckych a štátnych predstaviteľov.

Iste sa aj súdruh Nový pamätá na heslo: KOMUNIZMUS MLÁDÍ SVĚTA! My, v Československu sme po Januári 1968 dokázali, že komunizmus môže byť mladosťou sveta, môže svet obrodiť, premeniť. Proti skostnatelému buržoáznemu politickému systému, ktorý je plný vnútorných konfliktov sme postavili socializmus. Socializmus, ktorý nám vlial do žíl novú krv, nové perspektívy. Nebola to náhoda, že drvivá väčšina ľudí prijala náš socializmus spontánne, s veľkou dôverou.

Je dobré, že v ten istý deň vystúpil v Ukrovci súdruh Alexander Dubček. Povzbudil tých, ktorých sa zmocňovala kríza po prejave súdruha Nového. Súdruh Dubček sa znova prihlásil k myšlienkam Januára 1968, k akčnému programu strany. Jeho prejav nám dáva istotu, že neustupujeme z cesty, ktorú vytýčila KSČS, ale budeme po nej kráčať ďalej. Nebudeme vyhľadávať umelé vnútorné rozpory, budeme hľadať cesty k zjednocovaniu spoločnosti, k pozitívnej práci pre veľké dielo socializmu. Človek u nás nadalej ostáva najvyššou hodnotou, vítaný je každý, kto chce poctivo pracovať, žiť a angažovať sa za naše dobré spoločné dielo, za socializmus.

Keď sa človek zamýšľa nad týmito dvoma prejavmi, znova prichádza k záveru, že nesmieme dopustiť rozbitie jednoty nášho ľudu. Kým sme jednotní, sme neporaziteľní a obhájime si cestu, na ktorú sme sa dali v januári 1968.

MATEJ SOVIAR

ROĽNÍCKE NOVINY, 17. februára 1969, str. 1. a 3.

12/64/XII

Vltava mlčí

Populárna rozhlasová stanica Vltava vo štvrtok zamlkla a máme zrazu po humore. Hlásateľ sa s nami ani nerozlúčil, ani nám neposkytol ďalšie cenné rady do života. Tento vysielač, ktorého predchodcom bolo rádio Internacionál Berlin začal vysielať 21 augusta minulého roku a pre časté protesty našej vlády sa vydával za československú vysielačku, hoci meraním sa zistilo, že sa nachádza na východonemeckom území. Svojim anténnym výkonom 250 KW patril k najsilnejším vysielačkám v Európe a napriek tomu nezískal počas svojej 6-mesačnej činnosti ani jedného slovenského alebo českého hlásateľa. A tak tie relácie, ako tvrdil každý kto to počúval, i tak vyzerali. Redaktori Vltavy patrili údajne k najlepšie plateným ľuďom a pritom relácie pôsobili opačne než sa chcelo. Potom môžeme povedať, že to bola úplne nerentabilná investícia. Prišli tam teda k rozumu a urobili krôčik k normalizácii, čo je potrebné zaznamenať. Škoda, že to normalizovanie trvá niekedy tak dlho. Keby sa bola urobilo rýchlosťou parádneho pochodu, mohlo to byť skôr.

Pre kristapána, „zabili nám Vltavu", povedal by možno dnes dobrý vojak Švejk, keby sa dozvedel, že Vltava bola umlčaná.

K. HÁJEK

REPORTÉR, č. 6/69, 13. februára 1969, str. 1.

Už nie je, ako bolo

Týždeň čo týždeň sme s radosťou očakávali váš časopis a až na nepatrné výkyvy sme ho aj každý týždeň mohli s pôžitkom prečítať. Potom však začala normalizácia a konsolidácia na Slovensku míľovými krokmi predbiehať ostatné časti našej vlasti a už číslo 47, vydané s dátumom 25. 12. 1968, došlo k bratislavským odberateľom až 7. 1. 1969. Predsa však zaplať pánboh aspoň vôbec došlo a našu radosť nemohla pokaziť ani zamestnankyňa ústrednej expedície tlače PNS, ktorá na našu urgenciu odpovedala slovami „Nie som povinná spovedať sa vám, prečo ktorý časopis na Slovensko nedôjde."

Číslo 1/1969 však ďalej úplne zamrzlo. Informácia získaná od inej zamestnankyne PNS znie: „Bolí tam nejaké veci, pre ktoré nebolo toto číslo na Slovensko vypustené." A s ľútosťou dodala: „Už nie je, ako bolo."

Takto nás chránia ako hodné, nezletilé deličky pred nástrahami „pravicových a extrémnych síl a iných nátlakových skupín" z druhej časti našej vlasti a je nám z tejto ochrany smutno. Lenže z takéhoto smútku rastie hnev. A úzkosť, obava o osud našej aj nám nadoužetko drahej republiky.

V. M., Bratislava

ROĽNÍCKE NOVINY, 18. februára 1969, str. 2.

13/64/XII

Gymnáziá už od septembra

Už teraz sa žiaci, ktorí končia základnú deväťročnú školu rozhodujú o ďalšom štúdiu, o svojom budúcom povolaní. Mnohí určite vedia, že stredné všeobecnovzdelávacie školy sa majú postupne premeniť na štvorročné gymnáziá. Podľa rozhodnutia Ministerstva školstva SSR sa premena SVŠ na gymnáziá začne na Slovensku uskutočňovať už od školského roku 1969—70.

Aký to bude typ školy? Svojou štruktúrou i obsahom prípravy budú gymnáziá plniť viaceré funkcie. Ich hlavnou bude pripravovať mládež pre vstup na vysoké školy. A keďže nároky na vysokoškolské štúdium sa neustále zvyšujú, budú sa musieť zvýšiť aj nároky gymnaziálneho štúdia. Lebo práve to bude hlavná hlaheň vysokoškolákov. Zo stredných odborných škôl bude na vysoké školy prechádzať podstatne menší počet žiakov ako doteraz.

Štúdiom na budúcich gymnáziách sa ďalej vytvárajú podmienky, aby absolventi, ktorí sa nerozhodli pokračovať v štúdiu na vysokých školách, mohli prejsť do pracovného pomeru ako kvalifikovaní pracovníci, a to buď priamo po získaní maturity alebo po absolvovaní krátkodobých pomaturitných kurzov. Pôjde predovšetkým o povolania nevýrobnej sféry, najmä v oblasti sociálnych služieb, štátnej správy, obsluhy výpočtovej techniky, turistiky atď.

Tieto funkcie ako aj zaradenie gymnázií do širšieho rámca sociálno-ekonomickej štruktúry našej spoločnosti sa nevyhnutne musí premietať v štruktúre a obsahu vzdelávania na tomto type školy. Na nových gymnáziách sa vo väčšej miere bude rešpektovať rôznorodosť schopností a záujmov študujúcej mládeže o rôzne oblasti spoločenského života a praxe. Vyhovie sa požiadavkám hlbšej diferenciácie učebného plánu i obsahu učiva tak, aby každý žiak mohol študovať z hľadiska svojich schopností a záujmov čo najúspešnejšie.

Gymnáziá sa vo svojej štruktúre budú orientovať na dva, prípadne tri smery štúdia: prírodovedný, humanitný, alebo jazykovedný.

Z hľadiska psychohygienických požiadaviek sa prijala zásada, že celkový počet povinných vyučovacích hodín v týždni nemá byť vyšší ako tridsať.

Na Ministerstvo školstva prichádzajú požiadavky na urýchlené vytváranie gymnázií. Nie je však možné, aby sa všetky stredné všeobecnovzdelávacie školy premenili na štvorročné gymnáziá naraz. Predĺžením štúdia o jeden rok by sa v prechodnom období nevytvorili potrebné zdroje absolventov pre vysoké školy, čo nemožno pripustiť. Okrem toho zvýšením počtu žiakov a tried na gymnáziách bude potrebný väčší počet profesorov, učební, učebných pomôcok, mzdových prostriedkov a pod. To všetko si vyžaduje, aby sa postupovalo premyslene. Preto sa do gymnázií bude v septembri tohto roku zapisovať asi jedna tretina žiakov prihlásených a prijatých na SVŠ. V školskom roku 1970—71 sa štvorročné štúdium zavedie v dvoch tretinách prvých ročníkov a v školskom roku 1971—72 začne fungovať 4-ročné štúdium v celom prvom ročníku.

Predpokladáme, že absolventi štvorročných gymnázií budú na vysoké školy prechádzať bez prijímacích skúšok.

Okrem štvorročných gymnázií uvažuje sa o zriadení osemročných gymnázií. Išlo by o niekoľko škôl pre mládež mimoriadne nadanú a talentovanú, ktorá svoje mimoriadne schopnosti napr. v matematike, v jazykoch, umeleckých prejavoch, prírodných vedách preukáže už v mladšom veku. So zavedením 8-ročných gymnázií sa však v školskom roku 1969—70 ešte nepočíta.

JÁN ERNST,
Ministerstvo školstva SSR

ĽUD, 15. februára 1969, str. 1. a 3.

Rozhovor o aktuálnej téme s Ing. M. Vrškovým

14/64/XII

AKO V DEVÍZOVOM HOSPODÁRSTVE?

Čo je zmyslom zmien ● Devízová regulácia bankou ● Trh devíz

Bratislava (ľud) — Bankovníctvo, zahraničný obchod a devízové hospodárstvo, sú citlivé tykadlá národného hospodárstva každého štátu. Ak berieme do úvahy celý komplex uplatňovania a rozvedenia do praxe novej sústavy riadenia, dochádza od 1. januára 1969 k najvýznamnejším zmenám práve na týchto úsekoch národného hospodárstva. Mení sa najmä obchodný vzťah ku kapitalistickým štátom a tiež Juhoslávii. Objasnenie týchto otázok bolo cieľom nášho rozhovoru s Ing. Milanom VRŠKOVÝM, riaditeľom devízovej správy, Oblastného ústavu Štátnej banky československej.

REDAKTOR: V tomto roku dochádza k zmenám v riadení devízového hospodárstva. Mohli by ste povedať o aké zmeny ide a čo je ich hlavným zmyslom?

ING. VRŠKOVÝ: Začnem druhou časťou otázky. Doterajšie riadenie devízového hospodárstva bolo sústredené na Ministerstvo zahraničného obchodu hmotne i devízovo. To znamená, že ministerstvo samozrejme spolu s plánovacou komisiou, zodpovedalo za obchodno-politický (hmotný) okruh, i za devízový okruh. Zodpovedalo to vtedajšiemu postaveniu banky, ktorá bola len akýmsi zúčtovacím miestom pre celú zahraničnoobchodnú oblasť. Do devízovej politiky, nemala prakticky čo hovoriť. Dochádzalo tak ku kumulovaniu zodpovednosti, alebo ľudovo povedané Ministerstvo zahraničného obchodu zodpovedalo za všetko a za nič. Princípy novej sústavy riadenia vychádzajú z jasne vymedzenej právomoci a zodpovednosti jednotlivých orgánov ekonomiky. A tak sa dostávame k odpovedi na prvú časť otázky. Hlavná zmena v riadení devízového hospodárstva je v tom, že zatiaľ čo hmotné riadenie zahraničného obchodu zostáva na ministerstve bude zodpovedať za obchodno-politickú časť zahraničného obchodu, banka za devízovú, pretože problémy devíz úzko súvisia s menou, s menovanou politikou. Tým sa vyhneme určitému automatizmu a neadresnému dopadu zahraničnoobchodných operácií na menu.

REDAKTOR: V čom spočíva mechanizmus nového systému devízovej regulácie? Aký bude rozdiel v regulovaní devízového hospodárstva bankou, oproti predchádzajúcej regulácii?

ING. VRŠKOVÝ: Doterajší systém bol systém prideľovaním. Štátna plánovacia komisia a Ministerstvo zahraničných vecí rozpisovali na jednotlivé rezorty tzv. limity na dovozy a minimálnu výšku vývozov. Rezorty rozpisovali tieto limity ďalej na podriadené VHJ, resp. podniky. Nový systém devízovej regulácie bankou spočíva na princípe zainteresovanosti podnikov na dovoz. Keby som ho chcel veľmi stručne charakterizovať, jeho mechanizmus bude asi takýto. Banka v spolupráci s MP, MZO a MF určí jednotlivým VHJ resp. samostatným podnikom, vzťah medzi vývozom a dovozom, a to vo forme devízových kvót, resp. devízových prísľubov. U aktívnej VHJ, t. j. u VHJ, kde vývoz prevyšuje dovoz, bude devízová kvóta určená v percentách. Devízový prísľub bude prichádzať do úvahy u pasívnych organizácií, kde VHJ použije všetky prostriedky vyprodukované vlastným vývozom a naviac na zbytok, ktorý jej chýba, bude dostávať od banky devízový prísľub. Devízové kvóty, devízové prísľuby sa budú viesť na účtoch v banke podľa jednotlivých menových skupín. Systém devízovej regulácie umožňuje banke postupovať diferencovane u jednotlivých skupín. Napr. už dnes upúšťame od centralizovanej direktívnej regulácie v oblasti prevoditeľného rubľa a vybraných clearingových mien. Upúšťame preto, že v týchto oblastiach máme trvale aktívnu pozíciu a preto v týchto menách nemusíme obmedzovať priestor pre pôsobenie vnútorného devízového trhu, ako je tomu hlavne v oblasti voľných mien.

REDAKTOR: Aká bude deľba práce medzi jednotlivými bankami? Ktorá banka bude mať devízovú reguláciu?

ING. VRŠKOVÝ: Zatiaľ Štátna banka československá. Lenže sa vytvorí nový bankový systém, t. j. národné banky a komerčné bankovníctvo, devízovú reguláciu budú robiť národné banky, t. j. konkrétne na Slovensku hudúca Slovenská národná banka. Komerčné bankovníctvo sa bude starať o zabezpečovanie platobného a zúčtovacieho styku na úsoku zahraničného obchodu, a postupne tak, ako sa k tomu vytvoria predpoklady, budú organizovať devízový trh medzi podnikmi, poskytovať devízové úvery a pod.

REDAKTOR: Hovorili ste o stabilite meny. Súvisí snáď zmena v devízovej regulácii so snahami nášho štátu o dosiahnutie konvertibility našej meny?

ING. VRŠKOVÝ: Pozrite sa, dosiahnuť konvertibilitu našej meny, to predpokladá dosiahnuť podstatný obrat k lepšiemu v našej celkovej devízovej pozícii. Všetko, čo môže podporiť tento obrat k lepšiemu, významne poslúži pri vytvorení predpokladov pre konvertibilitu. A samotný systém devízovej regulácie je veľmi dôležitý. Je dôležité k čomu tento systém smeruje. Domnievame sa, že i keď nový systém devízovej regulácie obsahuje ešte mnoho administratívnych prvkov, predsa je už v ňom základ pre nové ekonomické formy rozdeľovania devízových prostriedkov. Tento systém totiž dáva priestor pre postupné zavedenie trhu devíz tak, ako to hospodárska situácia bude umožňovať.

Rozhovor viedol:
Ing. VLADO MARKOVIČ

ĽUD, 15. februára 1969, str. 1.

Pomoc našim občanom v zahraničí

15/64/XII

Ich návratu nič nebráni

P r a h a (tk) — Mnohí naši občania, ktorí po 21. auguste zostali v zahraničí, sa do vlasti už vrátili a ďalší sa vracajú. K návratu im pomáhajú naše úrady a organizácie.

Ministerstvo zahraničných vecí ešte 29. augusta dalo našim zastupiteľským úradom pokyn, aby sa našimi občanmi v cudzine nadviazali kontakt a aby im poskytovali pri návrate pomoc — i finančnú.

V mnohých krajinách čs. zastupiteľské úrady usporiadali s našimi občanmi stretnutia.

Našim občanom v cudzine, ktorí sa rozhodli pre návrat a nemajú potrebné finančné prostriedky, čs. zastupiteľské úrady na žiadosť zaobstarajú letenky do ČSSR.

Všetkým občanom, ktorí o to požiadali, predlžovali čs. zastupiteľské úrady vycestovacie doložky. Tí, ktorí sa z rôznych dôvodov nechceli vrátiť do vlasti ani v predĺženom termíne, môžu na čs. zastupiteľských úradoch písomne žiadať o ďalšie predĺženie pobytu v cudzine.

Taktiež pomáhajú udržiavať a utužovať styky s rodinami vo vlasti. Asi tisíc našich občanov cez vianočné sviatky prišlo zo zahraničia navštíviť rodičov a príbuzných v Československu.

ĽUD, 15. februára 1969, str. 1.a 3.

Na slovíčko...

Keď chceme kráčať s pokrokom...

Denne sa živo diskutuje o ekonomickej reforme. Nie je to zlé, keď sa o týchto vážnych otázkach hovorí. Bolo by však oveľa lepšie, keby sa vo veci už konkrétne viac robilo. Isté významné kroky sa už síce urobili v tom, že sa na najvyššie politické a hospodárske miesta dostali ľudia vzdelaní a naslovovzatí odborníci. Je to správne, keď sme im zverili kormidlo, ktorým budú usmerňovať ďalší rozvoj našej socialistickej spoločnosti. Správne je robiť nápravu najprv hore. Pravda, realizovať ich správne nastavené zámery budeme musieť dole — v závodoch, podnikoch a podobne.

Ak máme teda ekonomickú reformu uskutočniť čím prv a čo najdôslednejšie, musíme sa pooberať aj po ľuďoch dole. Vieme totiž, že v mnohých závodoch, podnikoch a inde mnohé vedúce miesta zastávajú dodnes ľudia — ako sa vraví — nasadení či dosadení, často však ľudia vecí neznalí a v nemálo prípadoch aj skompromitovaní. Boli by sme však zaslepení, keby sme jednoznačne tvrdili, že na svojich teplých miestečkách iba vysedávali. Vonkoncom nie! Robili rôzne kroky, ale predovšetkým pre to, aby si svoje výnosné miesta udržali. Nahromadili si okolo seba ľudí, síce do menších kresiel, ale ináč ľudí sebe podobných.

Vieme, rozväzovať tieto gordické uzly nebude vec ľahká. V záujme rozvoja našej spoločnosti však je, aby sa k jej riešeniu pristúpilo. Niet iného východiska, ak chceme kráčať s pokrokom. Nemienim tým povedať, že týchto ľudí treba „odkrágľovať" tak, ako sa to robilo v päťdesiatych rokoch s odborníkmi. Všetkých treba zaradiť na také pracoviská, ktoré sú primerané ich schopnostiam. Bez týchto opatrení ekonomická reforma bude veľmi škrípať.

P. ŠTEPKA

16/64/XII

VEČERNÍK, 14. februára 1969, str. 10.

Čo nerehabilitujeme

Praha (ik) — Rehabilitačnej komisii Ministerstva národnej obrany prichádzajú žiadosti o rehabilitáciu od tých občanov maďarskej národnosti, ktorí v druhej svetovej vojne ako vojaci maďarskej armády bojovali proti Sovietskemu zväzu, padli do zajatia a v zajateckom tábore pracovali na území ZSSR, odkiaľ sa vrátili až po roku 1945.

Podpredseda rehabilitačnej komisie MNO poslal už k tomu list Csemadoku s požiadavkou, aby prostredníctvom miestnych výborov Csemadoku vysvetlili týmto občanom, že ich pobyt v zajateckom tábore nespadá pod rehabilitáciu. Súčasne upozorňuje, že rehabilitačná komisia MNO nerieši úpravu civilných dôchodkov, ani vydávanie „osvedčenia" podľa zákona 255/46. To robia okresné výbory Zväzu protifašistických bojovníkov a Vojenský historický ústav v Prahe.

VEČERNÍK, 15. februára 1969, str. 2.

poznámka

MALÝ NEKROLÓG

Nevinná správa s titulom „Vltava sa odmlčala" našu verejnosť iste potešila. Autori relácií takto označenej rozhlasovej stanice si vari mysleli, že na jej meno nachystajú masu československých poslucháčov. V skutočnosti bolo vysielanie tejto anonymnej stanice jedným z prvkov, ktorý rušivo zasahoval do nášho vnútropolitického života, evidentne prilieval olej do ohňa.

Na vlnách doterajšej „Vltavy" vysielá programy stanica NDR „Radio Berlin International" aj v českej a slovenskej reči. Možno sa vonkoncom nelíšia od tých z „Vltavy", avšak vysielač je už konečne riadne označený. Vieme teraz všetci aj oficiálne, s kým máme tú česť.

Na prijímačoch je naozaj široká škála rozhlasových staníc, každý si môže vybrať. Podakiaľ u nás možno budú zvedaví, čo hovorí RFI, iných zaujíma moskovská Slobodná Európa. Lenže, o to tu teraz nejde. Radosť máme z toho, že anonymné vysielanie z Berlína sa už nebude krýť menom, ktoré je mierne pre Čechov, ale aj pre Slovákov, hlavne zásluhou nesmrteľného Bedřicha Smetanu, symbolom československého vlastenectva. (sk)

VEČERNÍK, 17. februára 1969, str. 1. a 2. 17/64/XII

VYŠIEL NÁVRH ZÁKONA O SOCIALISTICKÝCH PODNIKOCH

UKAZUJÚ SA PRVÉ SLABINY

Už dávno je pozornosť pracujúcich závodov a podnikov upriamená na chystaný zákon o socialistických podnikoch. V mnohých prípadoch naň čakajú takmer ako na spasenie, lebo očakávajú vyriešenie všetkých problémov, ktoré nateraz ťažia nielen naše závody a podniky, ale aj celú československú ekonomiku.

Konečno návrh zákona vyšiel. Malá brožúrka je vzácnejšia než šafrán. Na samotnom Mestskom výboro KSS majú iba jeden jediný výtlačok a mohli sme si ho prešťudovať len na mieste, lebo už naň čakali ďalší záujemci. Budilo to dojem

TAKMER KONŠPIRATÍVNOSTI

akoby sa verejnosť nemala nič dozvedieť o jeho obsahu, hoci by malo byť úplnou samozrejmosťou, aby návrh nového zákona mal k dispozícii každý významnejší podnik a tak aj možnosť pripomienok.

Brožúrka obsahuje 80 paragrafov, z ktorých sa dá vyčítať, že máme mať tri druhy podnikov: spoločenský, ktorého zakladateľom by bol štát alebo iná socialistická právnická osoba, verejný, alebo účastnícky.

Pochopiteľne s najväčším napätím sme čakali stať o podnikových radách, lebo tieto už v niektorých podnikoch viac-menej experimentálne vznikali v minulom roku, avšak rezortné ministerstvá ani vyššie orgány nesúhlasili s utváraním ďalších, s odvolaním sa na vymedzenie nového návrhu zákona o socialistických podnikoch.

Podľa návrhu, podniková rada má mať troch až tridsať členov, pričom riaditeľ a jeho zástupcovia

NEMÔŽU BYŤ

jej členmi. Podľa zámeru, podnikové rady majú mať diferencovanú zodpovednosť za prosperitu podniku. Podnikové rady si majú zvoliť riaditeľa na základe konkurzu, a to na 5 rokov. Návrh predpokladá priamu zodpovednosť od riaditeľa podniku, avšak jeho právomoc je okliešťená pôsobnosťou podnikovej rady, ktorá nemá zodpovednosť priamo určenú.

Boli sme zvedaví, aký ohlas vyvolal nový návrh zákona priamo v podnikoch. Žiaľ, podrobne sa ním zaoberali (právo z nedostatku brožúr) iba v národnom podniku BEZ, odkiaľ už aj zaslali pripomienky svojmu nadriadenému ministerstvu.

Kritizujú, že návrh zákona je síce koncipovaný na spoločenské vlastníctvo národných podnikov, avšak ostatné paragrafy nasvedčujú, že ide o formu viac-menej skupinového vlastníctva.

NESÚHLASIA S TÝM,

že by podnikové rady mali mať právo zakladať podniky. Toto právo by malo byť vyhradené v právomoci štátu a tiež aj rozhodovanie o zrušení podniku. Osnova zákona o podniku vychádza zo základného predpokladu fungujúceho trhu súťažného typu. Teda z predpokladu, že trh bude pôsobiť samoregulačne, že bude regulovať výrobu a to bude podmienkou a určujúcim činiteľom podnikateľskej činnosti. V súčasnej dobe je takýto typ súťažného trhu už prekonaný v každom priemyselne vyspelom štáte.

Podľa mienky vedúcich pracovníkov podniku, náročnosť inovačného procesu vyžaduje okrem sústredenia kapitálových prostriedkov, aby každá podnikateľská jednotka mala svoju reálne vedecky podloženú perspektívu a strategický plán na 5—15 rokov. K tomuto nepochybne potrebuje orientáciu o základných dlhodobých zámeroch štátu v hospodárskej oblasti — teda plán na úrovni podnikovej, ako aj na úrovni štátneho centra.

ROZPAČITO NAZERAJÚ

aj na pôsobnosť podnikových rád. Návrh zákona ich totiž ustanovuje v jedinej forme a suverénne, akoby sme sa opierali o dlhodobé praktické skúsenosti. Pritom sa nevychádza z konkrétnej a objektívnej analýzy o ich existenčnej opodstatnenosti. Z elaborátu bezky sa dá vycítať, že zdieľajú obavu, že riaditeľ súc existenčne i inak (mzdove) závislý na podnikovej rade, bude jej musieť takmer kurizovať a premietnuté ďalej, keďže členovia podnikovej rady budú volení zamestnancami tajným hlasovaním, je tu obava, že sa bude robiť dvojstranne lúbivá politika, aby sa každý udržal na svojom mieste. Experiment „na ostro" v celoštátnom rozsahu považujú pracovníci tohto podniku za riskantný.

Aj celozávodný výbor KSS v n. p. podniku BEZ má voči návrhu zákona

VÁŽNU PRIPOMIENKU.

V súčasnej dobe sa totiž volá všeobecne po uplatňovaní vedúcej úlohy strany, avšak stranícke organizácie by boli pri realizovaní nového zákona v tejto forme odsunuté do bezvýznamného pozadia, keďže by stratili akýkoľvek vplyv na účasť v riadení.

Pokiaľ sme si mohli zistiť aj z iných podnikov, kde sa už dostali k brožúrke iba teraz, sa ozývajú podobné — veľmi kritické hlasy, s ktorými sa stotožňujú aj odborníci z ekonomiky.

ŠTEFAN JOŽA

SLOVENKA, č. 7/69, 10. februára 1969, str. 3.

SLOVENSKÝ ZVÄZ ŽIEN USTANOVENÝ

ZJAZD ZVOLIL NOVÉ ORGÁNY SLOVENSKÉHO ZVÄZU ŽIEN

V tajnom hlasovaní získali absolútnu väčšinu hlasov všetky navrhnuté kandidátky Ústredného výboru a Revíznej komisie.

Zjazd zvolil
103-členný Ústredný výbor a 36 náhradníčok
14-člennú Revíznu komisiu

Plnú dôveru opäť získali

- doterajšia predsedníčka **IRENA ĎURIŠOVÁ**
- doterajšia podpredsedníčka **EMÍLIA SEDLÁKOVÁ,**

ktoré novozvolený Ústredný výbor plným počtom hlasov zvolil do pôvodných funkcií.

Ústredný výbor zvolil ako druhú

- podpredsedníčku **Ing. ŠTEFÁNIU STRMEŇOVÚ**
- 14-členné predsedníctvo

v tomto zložení: JUDr. Zdena Colotková, Zuzana Hunadeľová, Ing. Jarmila Hurtoňová, dr. Jolana Kašičková, Oľga Gályová-Lőrinczová, JUDr. Marta Ludrovská, Ing. Oľga Mandúchová, Libuša Mináčová, JUDr. Margita Piscová, CSc., Mária Tabačková, Mária Tvarožková, dr. Elena Várossová, Ing. Marta Virčíková, doc. dr. PHMr. Jarmila Zemanová, CSc.

Zloženie delegátok ukazuje omladenie slovenskej organizácie žien:

- 25 % delegátok je vo veku do 35 rokov
- 62 % delegátok je vo veku do 45 rokov

Zloženie Ústredného výboru a Revíznej komisie (menoslov uverejníme v budúcom čísle) **charakterizuje:**

- 54 % zvolených sú nové členky
- 32 % členiek má vysokoškolské, 42,5 % úplné stredoškolské a odborné vzdelanie
- nastupujúca mladá a stredná generácia po boku staršej; v novozvolenom Ústrednom výbore je 37 % členiek do 40 rokov.

18/64/XII

REZOLÚCIA Slovenského zjazdu žien

Delegátky Slovenského zjazdu žien, ktoré zastupujú vyše 170 000 členiek novovutvorenej organizácie Slovenského zväzu žien, s pocitom plnej zodpovednosti prijímame toto vyhlásenie:

Celým svojím srdcom i rozumom stojíme za politikou KSČS a KSS, za programom upevnenia a ďalšieho rozvoja socializmu v našej vlasti, ako sa k tomuto programu hlási federatívna vláda ČSSR i vláda Slovenskej socialistickej republiky. Vyjadrujeme súhlas a podporu ich programu, návrhom a opatreniam, ktoré chcú vytvoriť podmienky pre pokojnú prácu a lepší život našich rodín.

Boj za socializmus, za naplnenie demokratických a humanistických ideí vlastných socializmu, je aj bojom za nové postavenie ženy v spoločnosti a v rodine. Je úsilím za vytvorenie takých materiálnych podmienok, etických, právnych noriem a sociálnych opatrení, aby žena mohla byť spokojná ako matka a mala všetky predpoklady realizovať sa v práci a vo verejnom živote ako človek a občan socialistickej spoločnosti.

Slovenský zväz žien, ako významná politická, spoločenská a záujmová organizácia žien Slovenskej socialistickej republiky, sa zaväzuje pomáhať strane a spoločnosti v uskutočňovaní principiálnych marxisticko-leninských zámerov plného zrovnoprávnenia žien, ale v záujme celej spoločnosti, a predovšetkým v záujme rodín a detí, ktorých osud leží na našom materinskom srdci.

Sme si vedomé toho, že deti potrebujú našu lásku i starostlivosť, rozum i citovú oporu, ochranu celej rodiny, pomocnú ruku oboch rodičov, aby našli svoje životné istoty, aby našli predpoklady budovať svoj domov, realizovať svoje čisté a krásne ideály v lone našej socialistickej spoločnosti, pre ktorú sme celý život pracovali a k obrodeným myšlienkam ktorej sme sa znovu prihlásili v januári 1968.

Záruky uskutočnenia takejto spoločnosti vidíme v realizovaní akčného programu KSČS i nášho vlastného akčného programu, v napĺňaní zámerov vlády Slovenskej socialistickej republiky i federatívnej vlády Československej socialistickej republiky. Tieto zahrňujú našu vlastnú požiadavku konsolidácie politického a ekonomického života a predovšetkým dávajú reálnu perspektívu dovies našu krajinu na úroveň vysoko vyspelej civilizovanej ľudskej spoločnosti, vytvoriť podmienky pre rozvoj ľudskej osobnosti a uplatnenie každého občana nášho štátu.

Čas, v ktorom sa zišiel náš zjazd, je ešte naplnený chaosom, ťažkosťami, nedorozumením i pokusmi o oslabenie socialistickej orientácie našej krajiny. Sme však presvedčené, že v našom živote zvíťazia progresívne sily, idey socializmu, vychádzajúce z človeka a smerujúce k človeku, idey pokroku, mieru a bratskej spolupráce so všetkými mierumilovnými silami a národmi sveta, ako je to vyjadrené v programe Komunistickej strany Československa.

Obraciame sa na všetky ženy Slovenskej socialistickej republiky:

Drahé súdružky a sestry! V našej národnej minulosti, či už to bolo v roku meruôsmom, v Slovenskom národnom povstaní, či v rokoch výstavby socializmu, vždy sme vedeli, kde je naše miesto.

Verné najlepším tradíciám slovenských žien, dohodli sme sa na našom zjazde na stanovisku pomáhať KSČS a KSS, prispievať k splneniu programu vlády Slovenskej socialistickej republiky, pretože to považujeme za najosažnejšie a najužitočnejšie pre lepšiu budúcnosť žien i rodín v našej slovenskej a československej vlasti.

V tomto duchu chceme rozvíjať prácu v našej novoustanovenej jednotnej organizácii Slovenského zväzu žien, opierajúc sa pritom o najužšiu spoluprácu s našimi českými sestrami, so Zväzom českých žien, vo vedomí toho, že spoločná a neoddeliteľná je občianska zodpovednosť československých žien a matiek za osud našej vlasti.

ÚČASTNÍČKY
SLOVENSKÉHO ZJAZDU ŽIEN

SLOVENKA, č. 7/69, 10. februára 1969, str. 3.

19/64/XII

Kráľ Gustáv III. pustil jedného dňa politiku z hlavy a zamyslel sa sám nad sebou. Tajní radcovia (ani nie tak radcovia ako tajní) nad touto novotou ustrnuli, no len čo sa prebrali z prekvapenia, smelo pristúpili k trónu.

„Počúvajte, poradcovia moji, verní, obľubuje ma tento národ?" spýtal sa panovník. „Cti si ma vôbec niekto ako vládcu? Nezazlievajú mi spôsoby a maniery dvora i prílišné napodobňovanie cudzích mravov?"

Radcovia sa rozpočítali na prvých a druhých, podľa poradia dôležitosti. „Naopak, Vaša Jasnosť," povedal prvý radca zľava, „všetci obdivujú vašu energiu." Kráľ sa polichotene usmial a obrátil sa viac napravo.

„Nemožno vás neobdivovať, Excelencia, keď sa snažíte povzniesť silu koruny," povedal prvý z pravých radcov.

Kráľ sa obrátil späť na druhú stranu. „Treba na nich tvrdo," začul šepkať toho pravého ľavého radcu, „keď chcú byť slobodní, musia pochopiť nutnosť, pane!"

Gustáv sa hneď odvrátil.

„Sir, keď chcú byť pre nás potrební, musia pochopiť slobodu ako takú, teda triedne a striedmo," povedal mu napokon najnepravejší z radcov pravých.

Vo vzácnej chvíli zníženia sa k radám padalo návrhov neúrekom, kráľ nestačil ani hlavu obracať. Po chvíli sa však poradcovia zbadali a považujúc Gustávovo krútenie hlavou za nesúhlas, vzdialili sa.

Aj kráľ Gustáv III. sa spamätal a hromžiac na svoju chvíľkovú slabosť, rozhodol sa rozhodovať naďalej sám, a to podľa osvedčeného mantinelového receptu. (Dodržiaval ho vskutku do dôsledkov: veď — ako svedčia kroniky — ešte i jeho ľavobočkovia boli právoplatnými a pravovernými).

Ešte v ten deň sa vybral medzi ľud.

Spoznal všetky jeho starosti a slasti, prežíval vedno s ním dni radostné i dni biedne. Stal sa doslova jedným z radových členov národa — a práve to ho napokon nahnevalo. Nik si ho totiž zrazu nevšímal: Gustáv III. bol už len bežným a bezvýznamným občanom, Švédi chodili okolo neho bez akejkoľvej úcty a ľahostajne obchádzali protokol, celkom v súlade s tradičným svojím chladom a tolerantnosťou.

Kráľ sa bez odkladu, pešo pobral tam, kde bolo jeho miesto — do paláca.

„Neslýchané," kričal. „Tento národ ma nemá za nič. Okrem kliky najatých tlieskačov ani pes po mne nebrechol. Aká to nevďačnosť!"

Z kúta sa nesmelo ozval jeden z verejných radcov: „To preto, Excelencia, lebo ste začali hovoriť bez papiera. Ľudia potom rýchlo strácajú rešpekt, zvlášť keď takto rečníkovi všeličo ukĺzne."

„Čerta starého rešpekt," kričal Gustáv III., „oni len ostentatívne dávajú najavo, že nechcú demokraciu, ktorú som im veľkodušne ponúkol. Veď ja im ukážem!"

„Len aby sa veci ešte viac nezhoršili, Sir," mienil starostlivo ďalší poradca.

„Čo sa má zhoršiť? Ukážte mi, človeče, slobodnejšiu a demokratickejšiu spoločnosť, než je tá naša! Nikde inde takú nenájdete." Kráľ zlostne zazeral na našepkávačov, potom luskol prstom a radcov prepustil.

„Kto nechápe, že mu chcem dobre, a stavia sa proti mne, ten škodí celej spoločnosti," vyhlásil potom pred snemom. „Aby sme si rozumeli: na výhrady voči mojej osobe som už zvyknutý, vôbec mi nevadia, nesmieme však zabudnúť na to, že každý útok proti mne je útokom na najlepšie sily tejto krajiny. A to už nikto z nás strpieť nemôže."

Od tejto chvíle sa radcovia opäť stali tajnými, tajomstvá znova len verejnými a kráľovstvo — podľa ústavy skvostná to konštitučná monarchia — desaťnásobne despotickejším. Švédi síce proti tomu protestovali, avšak nedávalo to nijakého výsledku. (Azda až na to, že podľa protestov — ktoré jedni považovali za skandovanie a druhí za škandalizovanie — prezýval svet krajinu protestantskou Škandináviou.)

Už-už sa zdalo, že vysnená a ponúkaná demokracia sa nikdy nestane skutkom, keď tu zrazu jedného dňa R. P. 1792 najlepšie sily národa odstavili Gustáva III. a inštalovali na trón Gustáva Adolfa IV. Výsledkom panovania nemohlo byť potom nič iného, než bolo: vojna a odstúpenie časti kráľovstva neďalekému susedovi. Dokázaná bola takto stará pravda, že niektoré veci možno riešiť len prehratou vojnou.

Tak si aj naozaj krajina zabezpečila pokoj i nerušený rozvoj a stala sa vzorom pre ostatné štáty. Neostáva nám preto nič iného, než je žiarivý príklad nasledovať a držať sa hesla, ktoré už kde-kto chcel odložiť k ľadu:

Pozor na Švédov!

GUNNAR SCANDINAVIUS